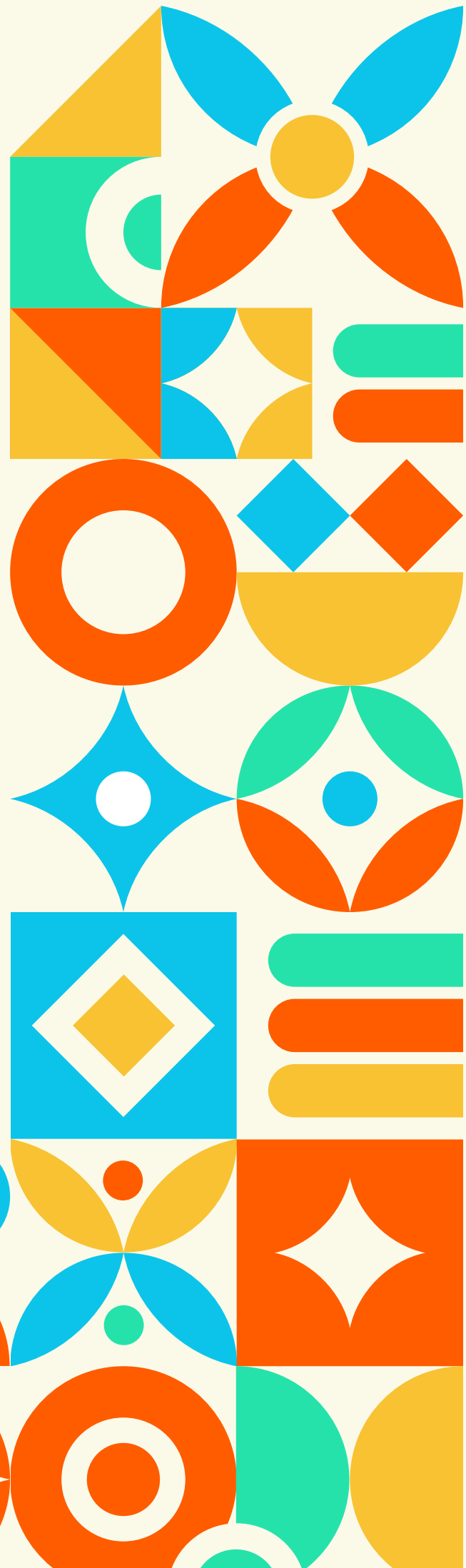
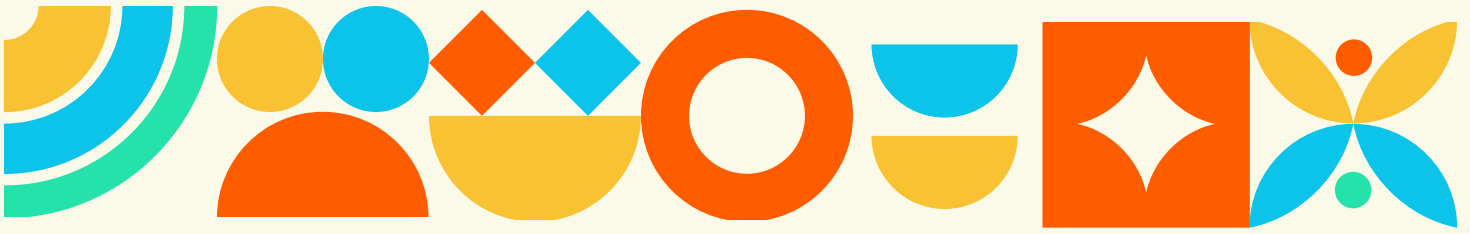

Про що мріяли українці у 2024 році?

Результати соціологічного дослідження

Передмова

Про що мріють люди під час війни? – це запитання насправді про ментальне здоров'я і про самодопомогу, стійкий зв'язок із реальністю і, водночас, про можливість занурення у світ бажаного. Це про рятівні соломинки для українців, які вже понад 1000 днів живуть «на межі», а дехто, цитуючи Осипа Турянського, і «поза межами болю». Так само це про ціннісну координатну шкалу, у якій перебувають мешканці України.

І кожен має свою власну відповідь на запитання про мрію – індивідуальну, окреслену конкретними образами – прихід рідних з війни, повернення до рідної домівки, створення/ поповнення родини, придбання будинку чи авто, визволення з полону, повноцінний сон без повітряних тривог, мандрівку в екзотичну країну чи підйом на рідну Говерлу.

Однак якраз у цей екстремальний час є ті мрії, що об'єднують і стають частиною національної ідеї (попри те, що сьогодні нам бракує тієї єдності, якою ми пишалися навесні 2022 року).

Київський міжнародний інститут соціології на замовлення Освітньої фундації «МрійДій» у травні 2024 року провів телефонне опитування, попросивши 2000 респондентів відповісти на 11 запитань, пов'язаних із мрією.¹ Ми опрацювали результати цього опитування і радо ними ділимося з вами.

Наше соціологічне дослідження не поширювалося на молодих людей до 18 років, однак навіть побіжний аналіз результатів, опублікованих у цьому звіті, свідчить про *помітний скепсис щодо мрійництва у групі 18-29 років. Також ми спостерігаємо вищу здатність мріяти у тих, хто живе в сільській місцевості порівняно з мешканцями міст. А з іншого боку, це дослідження руйнує низку стереотипів, пов'язаних із тим, що мрія має жіноче обличчя.*

---

¹ Всеукраїнське опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус) проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у травні-червні 2024 року. У перебігу дослідження вивчалися думки і погляди дорослих жителів України (у віці 18 років і старше) з різних суспільно-політичних та соціально-економічних питань. До вибірки не включалися жителі територій, які тимчасово не контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей), а також опитування не проводилося з громадянами, які виїхали закордон після 24 лютого 2022 року.

Докладний аналіз результатів, особливо стосовно блоку про дитячі мрії дорослих людей, ви знайдете у книжці з робочою назвою «Що робити, коли діти нічого не хочуть?», яка готується до друку у 2025 році. Назва книжки відображає той скепсис, який фіксує це дослідження і що спостерігають на щодень українські педагоги. Там ви зможете ознайомитися із фрагментами глибинних інтерв'ю стосовно мрій, а також довідатися більше про те, як плекати мрійництво серед молоді і чому це цінний ресурс. Бо й справді при відповідних підходах мрія здатна мотивувати до навчання чи до іншої діяльності, знижувати тривожність, зміцнювати ментальне здоров'я, трансформуватися в ціль у профорієнтаційних програмах чи загалом для планування майбутнього.

Ми свідомі того, що соціологія нівелює індивідуальність (а мрія за суттю своєю індивідуальна!). Однак завдяки своїм інструментам соціологія стає чудовим відображенням (колективної) суспільної думки. І якщо говорити тут про суспільну думку, яка формується навколо мрії, то результати дослідження продемонстрували важливу єдність сходу, півдня, заходу та центру України стосовно найважливіших ціннісних орієнтирів із неістотними культурологічними відмінностями (на півдні мріється найкраще, а от мешканці сходу найбільш готові діяти:-).

Соціологія – це про «тут і зараз». Саме тому представлені тут результати найбільше цікавитимуть тоді, коли війна закінчиться. Вони, як і світлини, відео, документи, стануть одним із віддзеркалень епохи, цінним матеріалом для істориків, психологів, філософів та культурологів.

Із тих самих причин результати нашого опитування мали б найбільше сенсу у порівнянні: про що, наприклад, сьогодні мріє середньостатистичний поляк, британець чи американець? Про що мріятимуть українці через рік чи через два? Загалом добре було б запитувати українців про їхні мрії щороку, у переддень, наприклад, Усесвітнього дня мрії, що припадає на 25 вересня, чи до Дня досягнення мрії – 13 січня. Поки що ми не плануємо робити таке опитування регулярним, однак обіцяємо, що обов'язково зробимо ще одне схоже дослідження після закінчення війни, принаймні маємо таку мрію ;-)

Методологія опитування

Всеукраїнське опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус) проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у травні-червні 2024 року. Результати блоку про мрії опрацьовано *Мережею освітніх проєктів «МрійДій»*.

У перебігу дослідження вивчалися думки і погляди дорослих жителів України (віком 18 років і старших) із різних суспільно-політичних та соціально-економічних питань.

Основні етапи дослідження охоплювали розробку і програмування анкети (використовувалося програмне забезпечення OSA for CATI), генерування мобільних телефонних номерів, проведення інтерв'ю з респондентами, контроль якості виконаної роботи, підготовку остаточного масиву даних, зважування масиву даних, підготовку таблиць одновимірних розподілів.

Опитування здійснювалося методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI). За даними опитування KMIC, проведеного методом особистих (face-to-face) інтерв'ю за випадковою вибіркою у лютому 2020 року 96% дорослих жителів України мали особисті мобільні телефони.

Для проведення опитування на початковому етапі повністю випадковим чином генерувалися мобільні телефонні номери для всіх основних мобільних операторів України. Частка згенерованих номерів, які припадали на кожного мобільного оператора, була приблизно пропорційною до частки загалом мобільних номерів, які припадають на кожного мобільного оператора (за даними опитувань KMIC). Для усунення із згенерованої бази недійсних номерів, на згенеровані номери надсилося «невидиме» смс-повідомлення. Далі інтерв'юери дзвонили на згенеровані номери і пропонували респондентам, які відповіли на дзвінок, узяти участь в опитуванні.

Опитування проводилося з дорослими (віком 18 років і старшими) громадянами України, які на момент опитування проживали на території України (у межах, які контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року). До вибірки не ввійшли жителі територій, які тимчасово не контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської

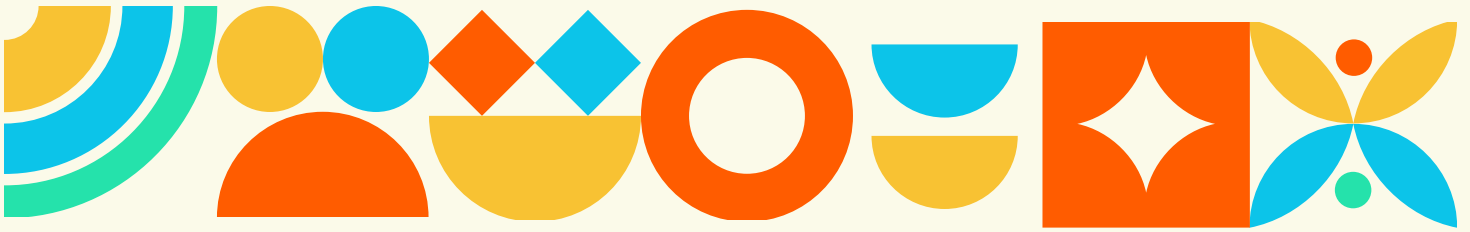
областей), а також опитування не проводилося з громадянами, які виїхали закордон після 24 лютого 2022 року. Після проведення запланованої кількості результативних (повних) інтерв'ю отриманий у вибірці розподіл респондентів за макрорегіоном проживання (Захід, Центр, Південь, Схід – див. деталізацію нижче), типом населеного пункту (міський чи сільський), статтю, віком порівнювався з офіційними джерелами статистики. Розподіл всього дорослого населення за макрорегіонами і типом населеного пункту визначався на основі даних Центральної виборчої комісії за результатами парламентських виборів 2019 року (за кількістю зареєстрованих виборців). Статевовікова структура визначалася за даними Державної служби статистики на 1 січня 2021 року. Для приведення структури вибірки у відповідність до структури населення України в цілому були побудовані спеціальні статистичні ваги.

Склад макрорегіонів такий: *Західний макрорегіон* – Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Хмельницька, Чернівецька області; *Центральний макрорегіон* – Вінницька, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Полтавська, Кіровоградська, Черкаська, Київська області, м. Київ, *Південний макрорегіон* – Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Одеська області, *Східний макрорегіон* – Донецька, Луганська і Харківська області.

Польовий етап дослідження тривав з 26 травня по 1 червня 2024 року. Загалом в рамках дослідження було проведено 2011 інтерв'ю.

Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0.95 і з дизайн-ефектом 1.1) не перевищує:

- 2.4% для показників, близьких до 50%,
- 2.1% для показників, близьких до 25 або 75%,
- 1.5% для показників, близьких до 10 або 90%,
- 1.1% для показників, близьких до 5 або 95%,
- 0.5% для показників, близьких до 1 або 99%.

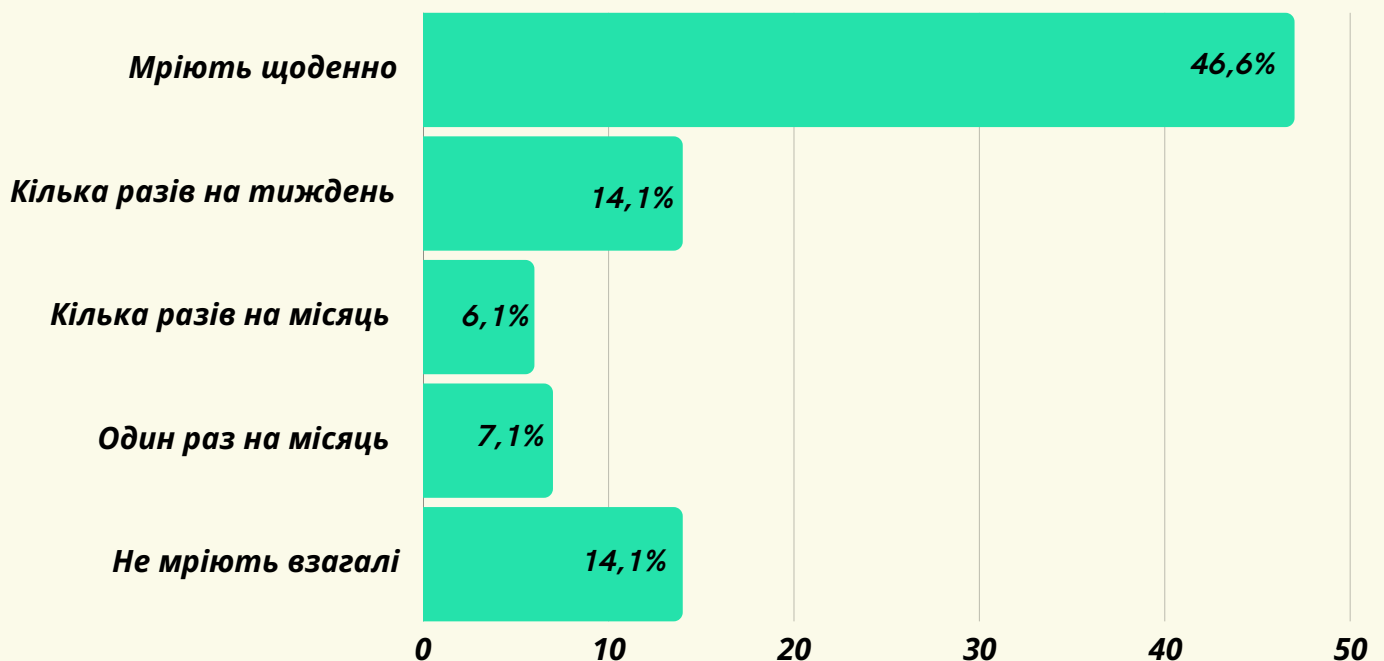
Про що мріяли українці 2024 року. Результати опитування

Як часто мріють українці?

«Українці – нація мрійників»² – стверджують історики і культурологи. І соціологія теж це підтверджує. Українці багато мріють. І війна не вбиває цю здатність, а робить її потребою.

На запитання про те, як часто мріють українці про своє майбутнє, майже **46,6%** визнало, що мріють щоденно. Ще **14,1%** – кілька разів на тиждень, **6,1%** – кілька разів на місяць, **7,1%** – один раз на місяць. Тільки **14,1%** українців зізналися, що не мріють узагалі. Див. Діаграма 1.

Діаграма 1

Жінок, які мріють щоденно, тільки на **4%** більше, ніж чоловіків (**48,4 %** проти **44,5 %**)³ – тобто здатність мріяти не має істотного гендерного забарвлення, однак розбіжності у віці істотніші.

² Зінченко О. Нація мрійників: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/10/18/161930/>

³ Тут і далі у звіті результати подано у відсотках від загальної вибірки респондентів цієї категорії/ групи.

Загалом найменше мріють люди 18-29 років (**41,4%**), а найбільше – у віці 40-49 років (**52,2%**).

Певна різниця спостерігається у здатності мріяти між сільськими і міськими мешканцями України – щоденно мріє майже **50,5%** жителів села і **44%** міських жителів.

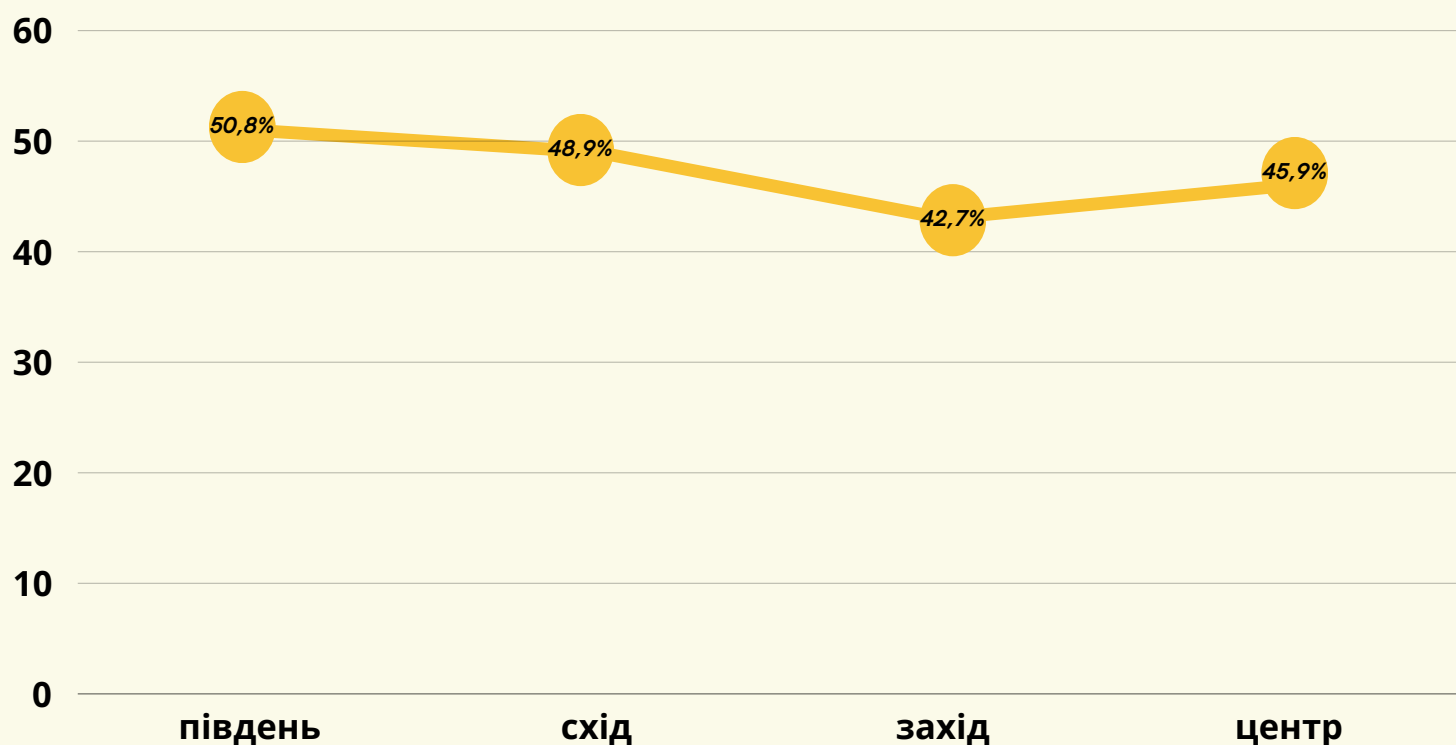
Окремої перевірки потребують обережні припущення, що впливають із культурологічних розвідок, які стосується погляду на те, що спостереження за горизонтом схиляє до мріання. Про цікаві думки з цього приводу читаємо в О. Зінченка⁴, із підтвердженням етимологічного дослідження слова «мрія» в О. Друля⁵.

Регіональні особливості щодо регулярності мріання

Якщо ж дослідити регіональні особливості українців щодо регулярності мріання, то можна обережно припустити, що мрія стає способом захисту ментального здоров'я від війни. На півдні і сході, ближче до зони бойових дій, щоденно мріють більше українців (відповідно **50,8%** і **48,9%**), у відносно безпечних регіонах на заході і в центрі показники нижчі – відповідно **42,7%** і **45,9%**. Див. Діаграма 2.

Діаграма 2

Як часто ви мрієте? (регіональні особливості)

⁴ Зінченко О. Нація мрійників: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/10/18/161930/>

⁵ Друль О. Хто придумав мрію?: <https://nspu.com.ua/novini/orest-drul-hto-pridumav-mriju/>

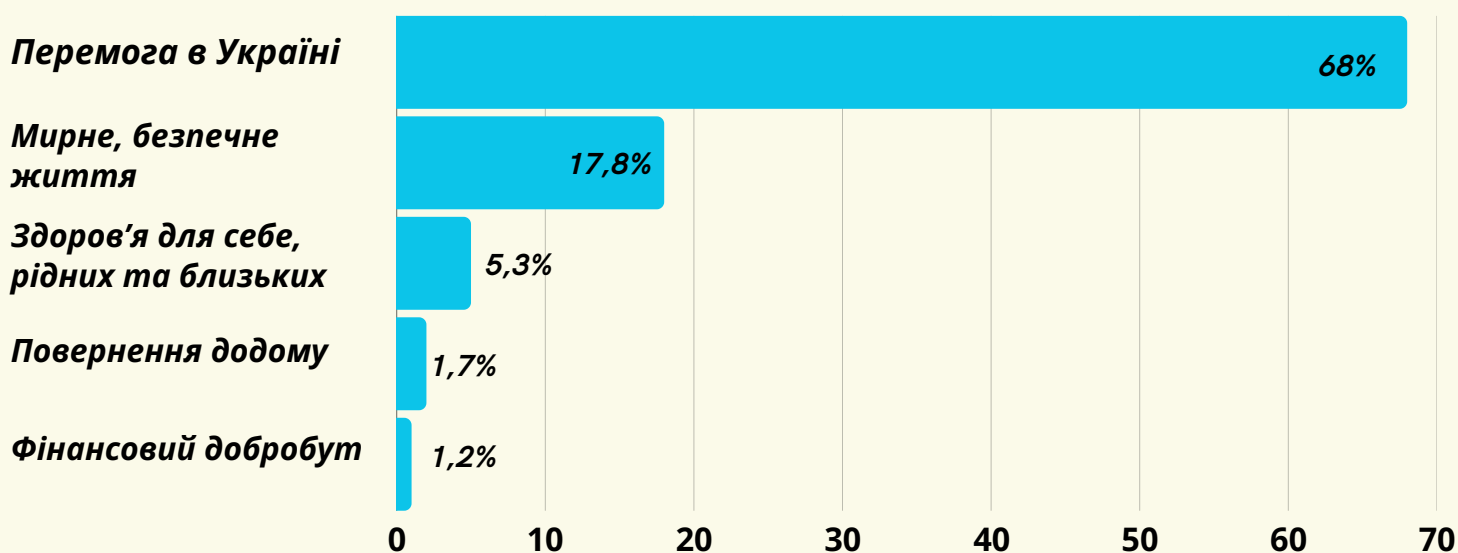
Про що мріяли українці у 2024 році?

Опитування продемонструвало, про що мріють українці у воєнний 2024 рік. Запитання «Про що ви мрієте саме зараз?» мало низку варіантів відповіді. І кожен респондент міг обрати три найважливіші для себе мрії (із запропонованих) чи вказати інші. Перелік запропонованих мрій охоплював «глобальні» - перемога, мир, стабільність у державі, справедливий устрій; і більш особистісні - повернення додому, міцне здоров'я для себе і близьких, подорожі, професійні успіхи, фінансовий добробут, кохання, приваблива зовнішність, власний будинок, власна сім'я тощо.

Результати за першим вибором⁶

За першим вибором **68%** респондентів найважливішою мрією обрали перемогу України; майже **17,8%** - мирне, безпечне життя; здоров'я для себе, рідних та близьких - **5,3%**; повернення додому як найбільш пріоритетну мрію обрали для себе **1,7%** респондентів. Фінансовий добробут увійшов у п'ятірку найважливіших мрій, але усього **1,2%** опитаних українців вважають цю мрію найбільш важливою.⁷ Див.: *Діаграма 3.*

Діаграма 3

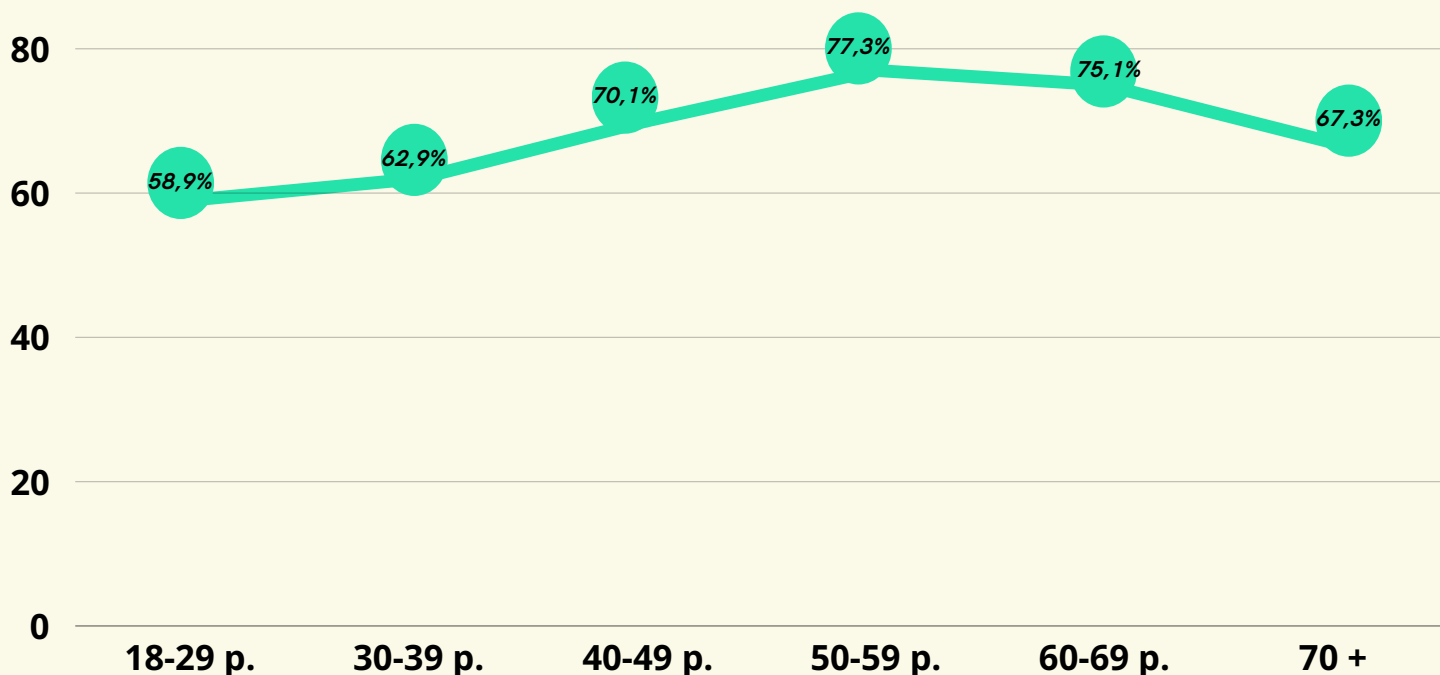

⁶ Результати за першим вибором відображають першу позицію у переліку запропонованих мрій, тобто першу мрію, яку обирали українці як найважливішу для себе.

⁷ У 2021 році, до 30-річчя Незалежності України, соціологічна група «Рейтинг» провела опитування «Покоління незалежності: цінності та мотивації» (https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pokolenie_nezavisimosti_cennosti_i_motivacii.html). Одним із запитань опитування було: «Про що мріють українці»? Отож в останній довоєнний рік, за результатами, наведеними «Українською правдою», найбільше українців мріяло про: міцне здоров'я (58%), підвищення зарплат – 41%, дітей та онуків (40%), великий будинок 17%, подорожі 16%, кар'єру - 10%, щасливе кохання – 14% респондентів.

Перемогу України обирало більше жінок (**70,5%**) на противагу чоловіків (**64,9%**). Серед носіїв цієї мрії переважають респонденти вікових груп: 50-59 років – **77,3%**, 60-69 років - **75,1%** та 40-49 років - **70,1%**. Найменше про перемогу мріють респонденти віком 18-29 років (**58,9%**); а також віком 30-39 років (**62,9%**); людей віком «70+» - **67,3%**. Див.: Діаграма 4

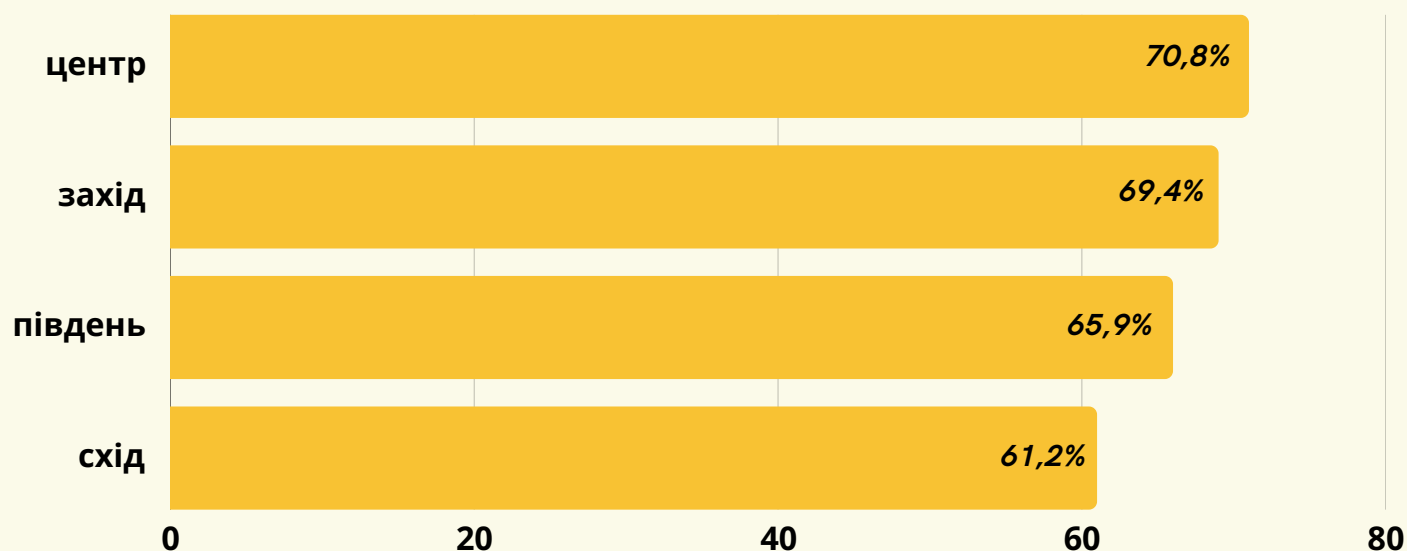
Мрія про перемогу (за віковими групами) **Діаграма 4**

Якщо аналізувати регіональні особливості тих, хто обрав *перемогу* як найважливішу мрію, то найбільше прихильників у центрі України – **70,8%** та на заході – **69,4%**, трохи менше на півдні – **65,9%**, найменше – на сході нашої держави – **61,2%** опитаних українців. Див.: Діаграма 5

Діаграма 5

Мрія про перемогу (за регіонами)

Українці мріють глобально

Загалом, якщо проаналізувати пріоритетність мрій для опитаних українців за підсумком трьох виборів, то у трійці домінують дві мрії, які мають “глобальний” вимір, тобто спрямовані на задоволення потреб не однієї людини. Див. Діаграма 6.

Діаграма 6

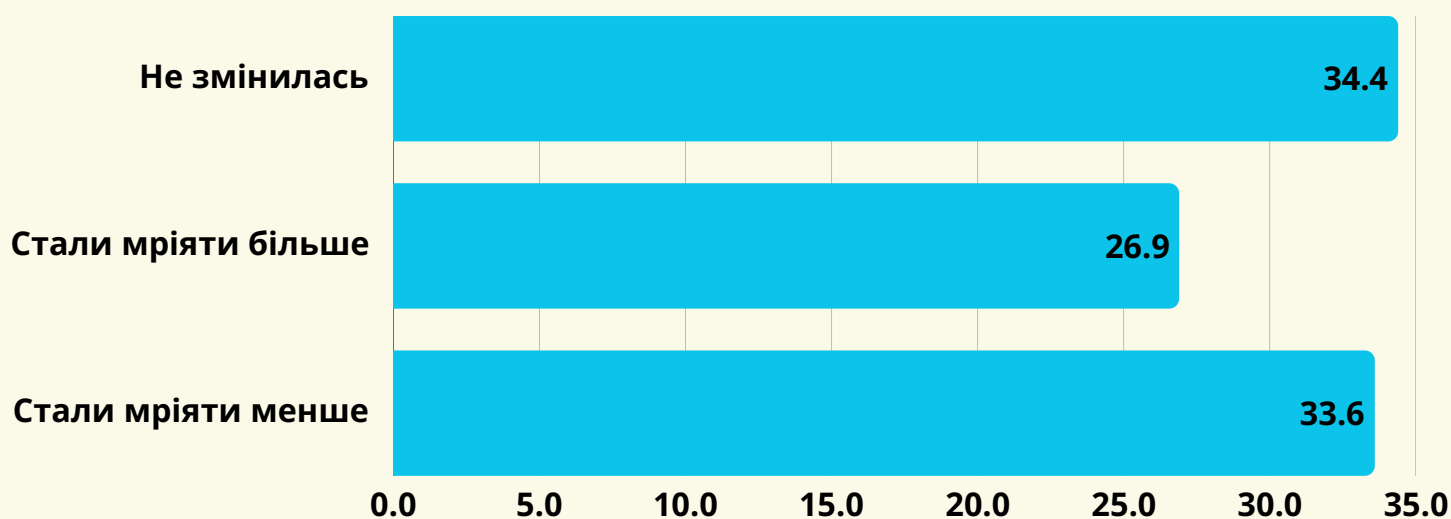
Пріоритетність мрій для українців

Українці про здатність мріяти під час війни

На запитання про те, чи змінилася здатність мріяти під час повномасштабної війни, думки українців майже розділилися. Понад третина респондентів відзначила, що стали мріяти менше (33,6%), майже стільки ж, що здатність мріяти не змінилася – 34,4% опитаних. Менше третини українців (26,9%) визнало, що під час війни вони почали мріяти більше. Див. Діаграма 7.

Як змінилась ваша здатність мріяти під час війни?

Здатність мріяти у війну: гендерні особливості

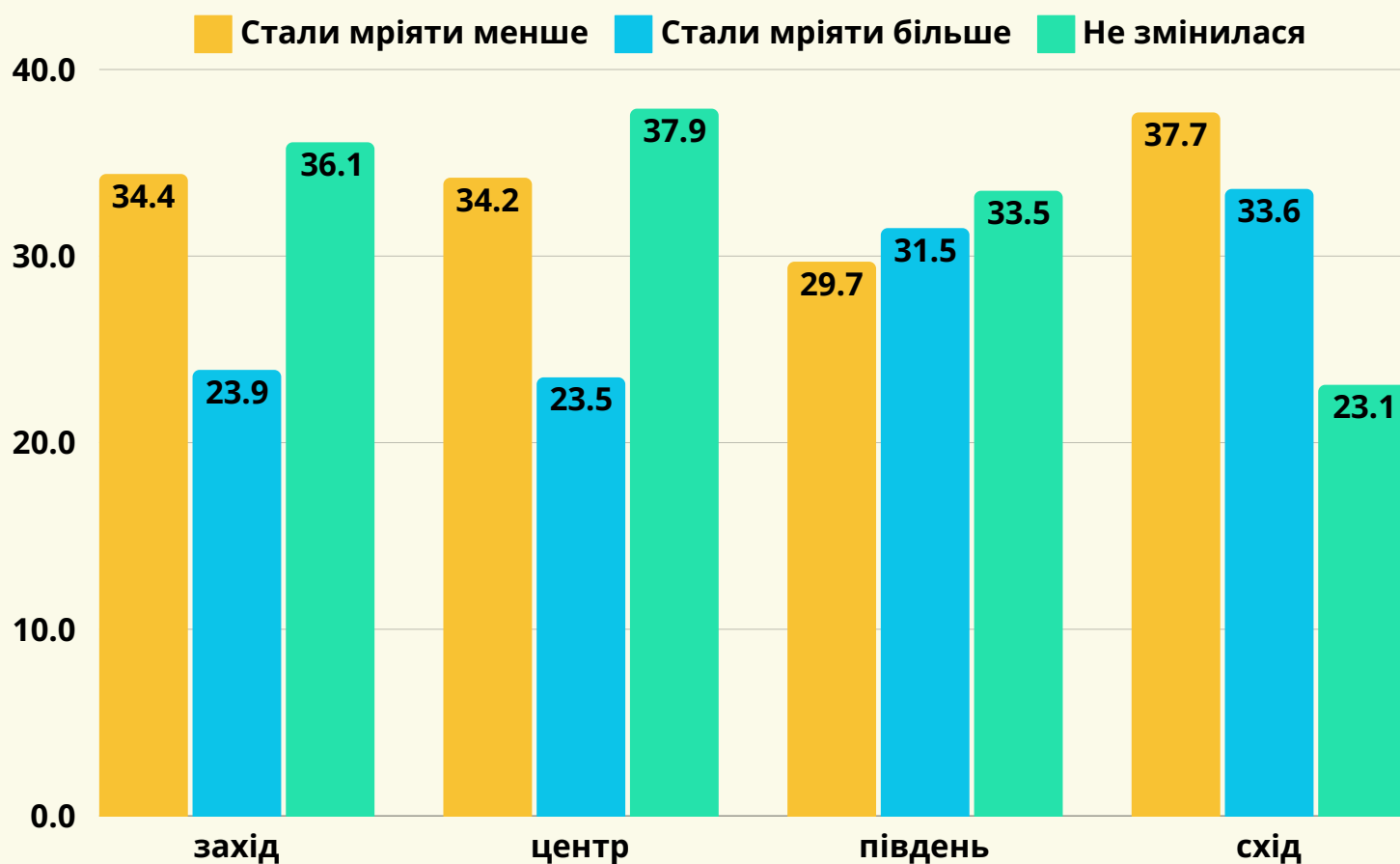
Цікаво, війна вплинула на здатність мріяти чоловіків і жінок. Жінки відзначили, що почали мріяти менше, ніж до війни, чоловіки, навпаки, що почали мріяти більше. Зокрема 36,3% жінок визнали, що мріють менше із приходом війни на протигагу 30,4% чоловіків.

Натомість 29% чоловіків зазначили, що почали мріяти більше, частка жінок, що відзначили таку ж думку, менша – 25,1%.

Здатність мріяти у війну і регіональні особливості

Можемо припустити, що для українців ближче до зони бойових дій мрія стала певним чинником захисту від постійної тривожності і стресу. Серед тих, хто вважає, що мріють більше, представники сходу – 33,6% та півдня – 31,5% на протигагу заходу (23,9%) і центральної України 23,5%. Цікаво, що на півдні України частка тих, хто почав мріяти більше із приходом війни (33,6%), трохи переважає над часткою тих, хто мріє менше (31,5%). Серед мешканців сходу порівняно з іншими регіонами на найменше тих, хто визнав, що здатність мріяти не змінилась (23,1%) на протигагу мешканцям півдня (33,5%), центру України (37,9%) та заходу (36,1%). Див. Діаграма 8.

Здатність мріяти під час війни (за регіонами)

Здатність мріяти у війну та вікові особливості

Війна ніяк не вплинула на процес мріяння тих, кому 70+ років (39,1%) і тих, хто 18-29 років (37,9%) – вони висловили думку, що здатність мріяти не змінилася. Серед інших вікових груп цей показник коливається: 30-39 р. – 34,8%, 40-49 р. – 29,8%, 50-59 років – 32,5%, 60-69 р. – 33,8% респондентів. Загалом більшість українців різних вікових груп дотримується цього погляду.

Серед тих, хто мріє менше під час війни, переважають українці віком 50-59 р. (37,9%) та 40-49 р. (36,8%).

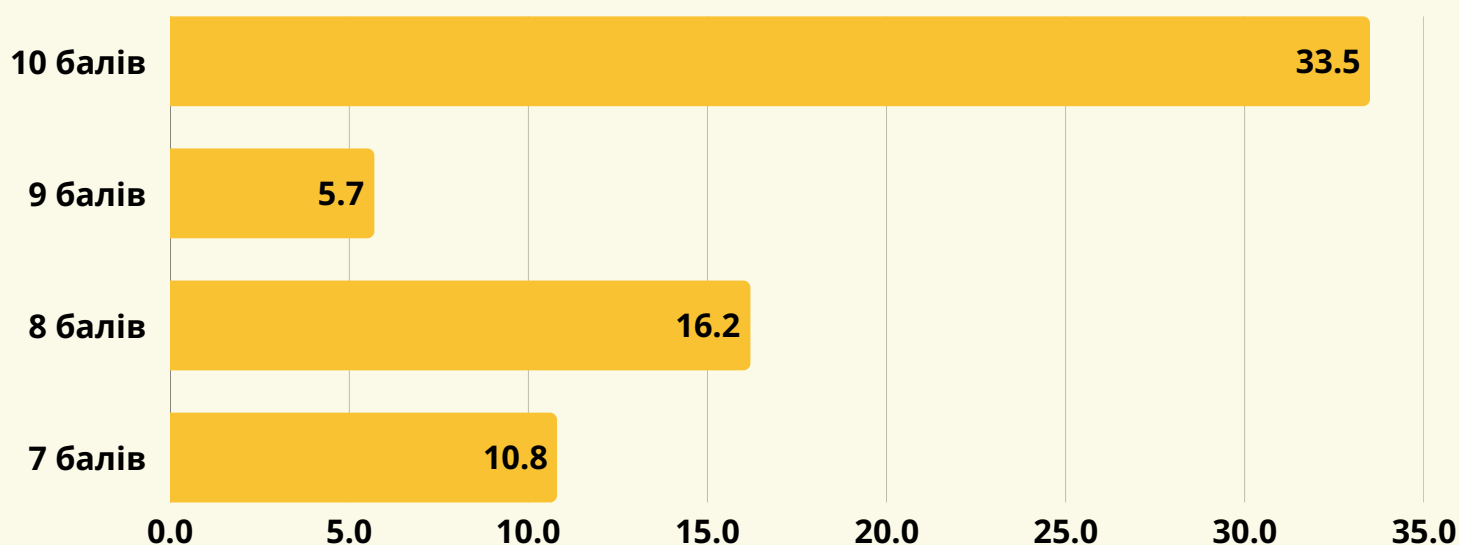
Серед тих, хто мріє більше, ті, кому 70+ (29,4%), а також віком 40-49 років (28,2%) та 60-69 років – 28,1% респондентів.

Від мрій до дій. Скільки українців готові діяти заради своїх мрій?

Результати опитування свідчать про високу готовність українців діяти для досягнення своєї мрії, що цілковито спростовують знане протиставлення мрії до дії «Годі мріяти, пора діяти!», мовляв ті, хто мріють, не здатні діяти.

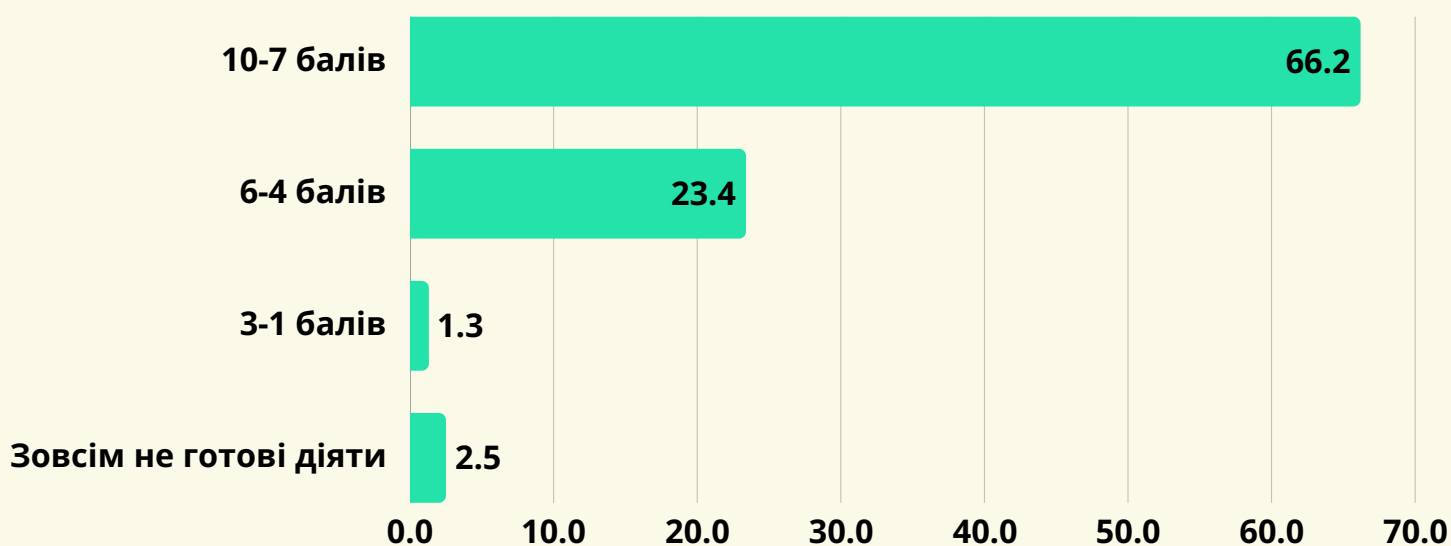
Респонденти мали б оцінити готовність діяти заради мрії за шкалою від 0 до 10, де 0 – не готові, а 10 – цілком готові. Отже, аж **33,5%** опитаних українців оцінили цю готовність на 10 п.; **5,7%** - на 9 п., ще **16,2%** - на 8 п. і **10,8%** респондентів – на 7 п. Див.: *Діаграма 9*.

Діаграма 9

Сумарно тих, хто висловив високий рівень готовності діяти (10-7), виявилось **66,2%** опитаних українців, тих, хто має «середню готовність» (6-4 п.) - **23,4%**, низьку (1-3 п.) – **1,31%**, зовсім не готові діяти **2,5%** респондентів. Див.: *Діаграма 10*.

Діаграма 10

Соціологічний портрет респондентів, які готові активно діяти заради своїх мрій

Якщо говорити про соціологічний портрет тих, хто оцінює свою готовність діяти на 10 (тобто максимально за окресленою шкалою), то це люди трьох вікових груп. Серед них:

- респонденти 30-39 років – їх **36,8%**;
- респонденти 50-59 років - **36,1%**;
- молодь 18-29 років – **35%**,
- інші більш обережні у своїх оцінках.

Цікаво, що серед тих, хто оцінює свою готовність діяти на «10», істотно переважають мешканці села – **37,1%** на противагу мешканцям міста – **31,6%**.

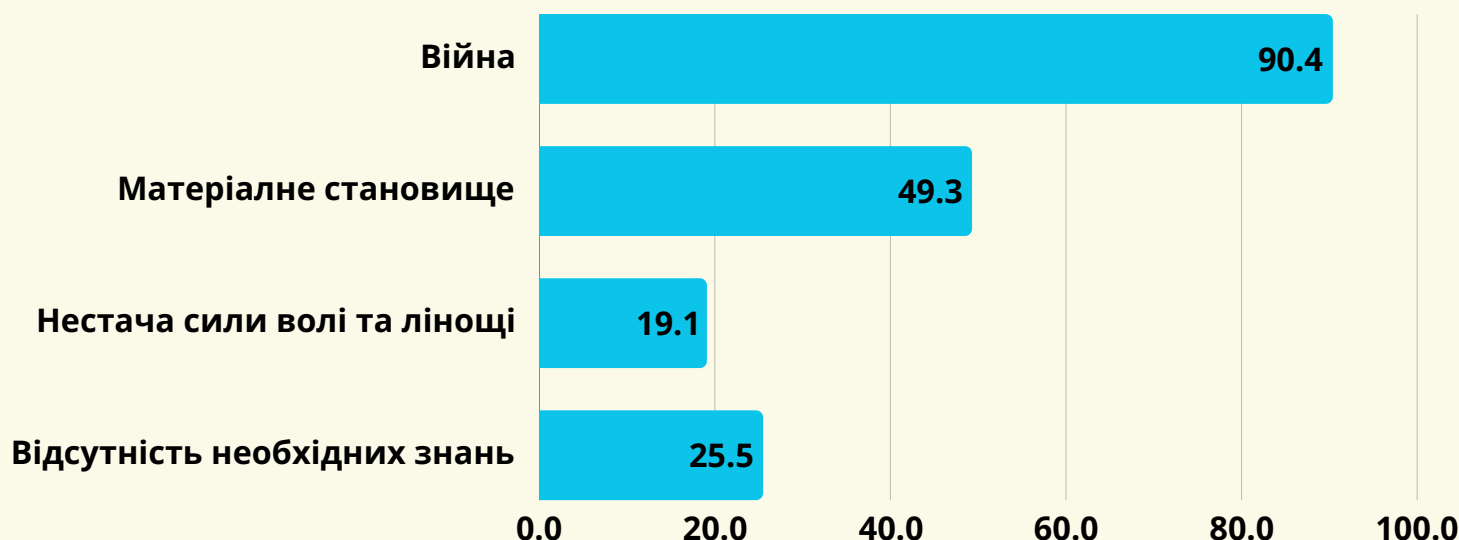
Регіонально найбільш помітний стрибок на півдні України – **38,6%**, інші регіони суттєво відстають: у центрі – **33,6%**, на заході – **31,6%**. Найменше людей із готовністю діяти на користь мрії – на сході України (**26,9%**), однак цей показник у 10 балів усе одно найбільший у цій групі.

Якщо говорити про гендерні особливості, то їх майже немає: оцінюють на «10» свою готовність діяти **34,3%** чоловіків і **32,8%** жінок.

Українці назвали причини, чому їхні мрії не здійснюються

Відповідаючи на запитання «З чим пов'язані перешкоди та обмеження щодо реалізації мрій?», респонденти могли обирати кілька відповідей. Серед них **зовнішні чинники** – прогнозовано війна (**90,4%**), матеріальне становище (**49,3%**); та **внутрішні** – нестача сили волі і лінощі (**19,1%** респондентів) і відсутність необхідних знань та навичок (**25,5%**). Див. Діаграма 11.

Діаграма 11

Цікаво, що серед тих, хто скаржиться на **відсутність знань**, найбільш критично ставляться до себе респонденти віком 70+ (уважаючи, мабуть, що вчитися вже запізно) – їх 32,9%, а також молодь віком 18-29 років (уважаючи, очевидно, що час здобуття знань ще попереду) – 29,4%.

Мешканців села серед тих, хто вважає відсутність знань основною перешкодою для досягнення мрій, більше, ніж у місті – відповідно, **29%** і **23,9%**.

Щодо нестачі сили волі, то найбільш скептично ставляться до себе молоді люди: 18-29 років – 28,3%. Їхня група найбільша, хто вказав на цю перешкоду для досягнення мрії.

За такими чинниками, як відсутність знань або сили волі, істотних гендерних відмінностей не виявлено. Зате помітною є відмінність у ставленні до власної самооцінки. Бо 21,5% жінок бояться власної невпевненості і вважають її перешкодою для досягнення мрії. Серед чоловіків такий показник істотно нижчий – 12,5%.

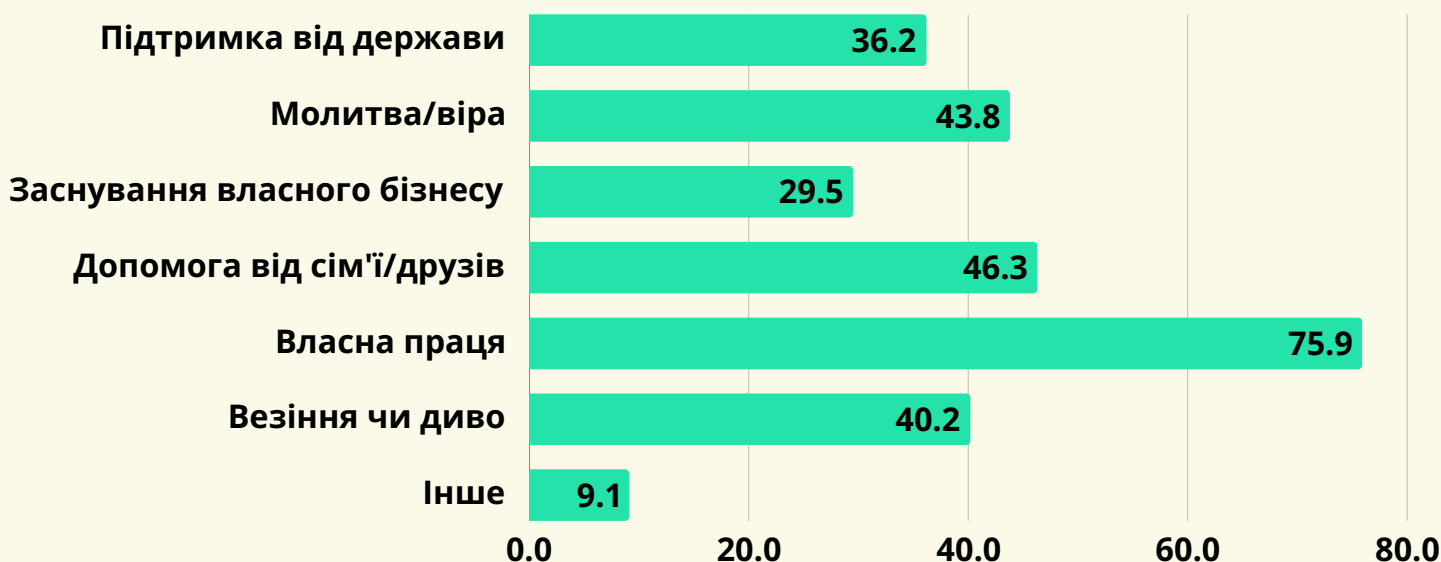
Таке ж ставлення до матеріального становища. 54,1% жінок і всього лиш 43,4% чоловіків визнають, що великою перешкодою у досягненні мрії є матеріальне становище.

Що допоможе втілити мрії?

У досягненні мрій українці головно покладаються на власну працю, допомогу сім'ї, друзів і на молитву та віру. На запитання «*Що саме здатне допомогти Вам втілити свої мрії?*» (можна було обирати кілька відповідей) серед варіантів респонденти обрали за пріоритетністю такі (див.: Діаграма 12).

Діаграма 12

Що саме допомагає втілити мрії?

Власна праця як спосіб досягнення мрії

Українці вірять, що власна праця здатна допомогти у досягненні мрії. До цього схильються і чоловіки (77,8%), і жінки (74%) з неістотною різницею у показниках. Ще менше розбіжностей стосовно цієї думки між мешканцями села і міста – 76,4% і 75,7% відповідно.

Більш істотні відмінності спостерігаємо за регіонами: *найбільше на власній праці наполягають представники півдня України – 78,4% та заходу – 77,2%, трохи менше центральних областей – 74,9% та сходу – 71,3% респондентів.*

Серед прихильників власної праці як способу реалізації мрії істотно переважають молоді люди: 18-29 років – 86,1%, найменше – людей 70+, яким у цьому віці складно покладатися на власні сили.

Допомога від сім'ї та друзів для досягнення мрії

Більше допомоги від сім'ї та друзів очікують жінки (50,3%) порівняно з чоловіками – 41,4%.

На підтримку сім'ї та близьких покладаються найбільше особи віком 70+ (56,3%), а також молоді люди (18-29 років) – 46,8% та віком 30-39 років (46%).

Мешканці сільської місцевості сподіваються на підтримку рідних і близьких менше, ніж мешканці міста (відповідно 44,8% і 47%).

Роль молитви та віри у досягненні мрії

Українці покладаються на віру, однак, наголошуємо, що це не єдиний чинник досягнення мрії.

*Серед тих, хто з-поміж відповідей обрав молитву і віру, переважають жінки. Віру обрали **49,3%** жінок на противагу **37,2%** чоловіків. Це найістотніша відмінність у результатах цього дослідження між чоловіками і жінками.*

Така ж картина спостерігається і щодо віку респондентів. Найбільше покладаються на віру люди віком 70+ (**57,5%**), 60-69 років – **48,6%**, 50-59 років – **49,6%**, майже стільки ж, бо **48,9%** - респонденти віком 40-49 років. Найменша група, усього **29,5%** – це люди віком 18-29 років.

Разючі відмінності у ставленні до віри та молитви як до способу досягнення мрій між мешканцями села (54,3%) і міста (38,6%). Такі ж серйозні відмінності за регіонами: 57% мешканців заходу, 40,5% - центральної України, і майже однакова кількість респондентів на сході та півдні – 37,1% і 37,3% відповідно.

Роль везіння та дива на думку опитаних

Аж **40,2%** українців щиро вірять, що досягнення мрії напряму залежить від везіння чи дива. Важливо, що у цій групі майже однакова кількість жінок і чоловіків – відповідно **39,9%** і **40,6%**. Найменше сподіваються на диво молоді люди віком 18-29 років (**30,4%**), найбільше прагнуть дива респонденти віком 60-69 років – **44,3%** і 40-49 років – **46,6%**.

Роль підтримки держави на думку опитаних

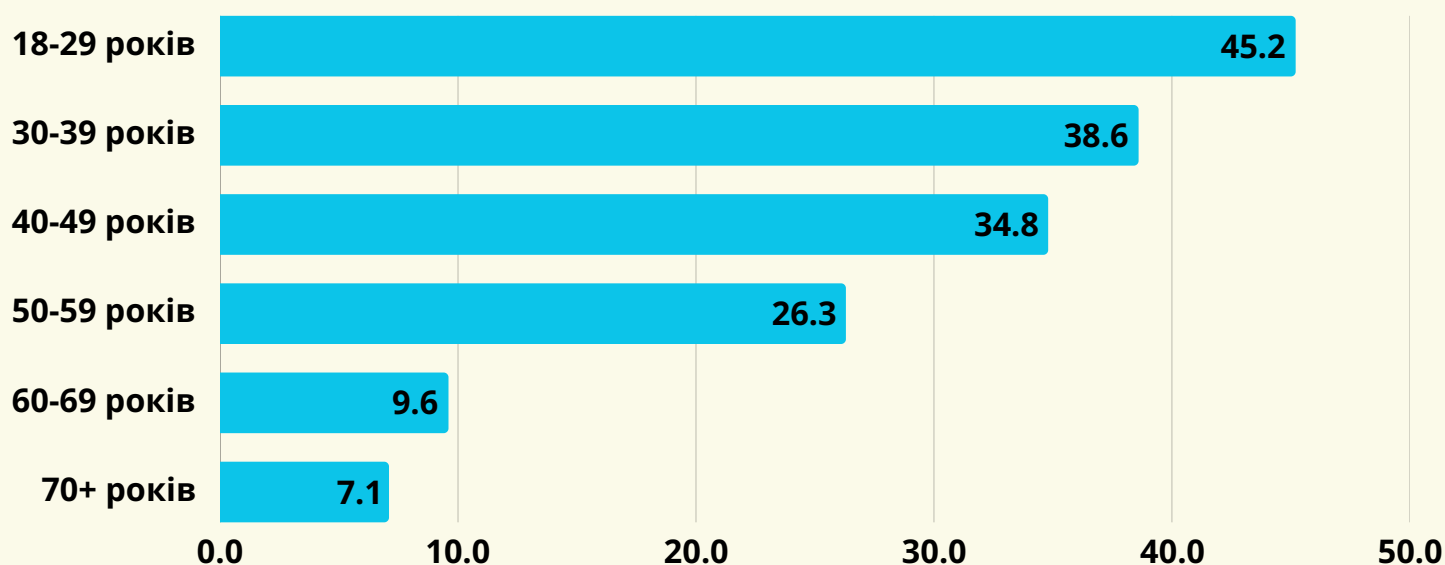
На підтримку держави у досягненні мрії покладаються **36,2%** опитаних українців. Причому чоловіків у цій групі істотно менше – **30,7%**, аніж жінок – **40,8%**. Найменше на таку підтримку сподіваються люди віком 40-49 років (**30,6%**), найбільше – респонденти суміжної вікової групи, тобто 50-59 річні – **41,7%**

Відкриття власного бізнесу та здійснення мрій – у чому зв'язок, на думку опитаних

29,5% українців вірять, що навіть у час війни заснування власного бізнесу допоможе втілити мрію (з них **35,1%** опитаних чоловіків і **24,9%** жінок).

Щодо вікових груп, які обрали цю відповідь, найвищі показники демонструють наймолодші респонденти (вік 18-29 років) - **45,2%**. Далі показники тих, хто переконаний, що відкриття своєї справи допоможе втілити мрію, падають: **38,6%** респондентів віком 30-39 років, 34,8% - віком 40-49 років, **26,3%** - віком 50-59 років і всього лиш **9,6%** - віком 60-69 років та **7,1%** респондентів - віком 70+. Див.: Діаграма 13.

Діаграма 13

Суттєвої відмінності між мешканцями села та міста у цій відповіді не виявлено – **27,7%** і **30,4%** відповідно. Немає розбіжностей і щодо регіональних особливостей: захід – **30,1%**, центр – **30,7%**, південь – **27,1%**, схід України – **29,6%**.

Вплив дитячих мрій на майбутнє

Уважається, що діти мріють найкраще. У них немає рамок, які зупиняють політ фантазії, коли мрія просіюється крізь фільтр реалістичності «зможу/ не можу». Вони не бояться упереджень, що, мовляв, мрія не здійсниться, якщо про неї розкажеш. Мрія – цінність у собі, а мріяння – важливе заняття для дітей. Проте дитячі мрії мають вплив на доросле життя, впливаючи на самооцінку, допомагаючи окреслювати цілі й мотивуючи до діяльності. Специфіка цього дослідження не передбачала залучення дітей та молоді до 18 років. Однак в опитуванні ми попросили респондентів поділитися своїми думками стосовно дитячих мрій. Результати цього блоку ви зможете прочитати у частині II нашого звіту.